

UDENRIGSMINISTERIET

EUKOOR, sagsnr.: 24/36246

Den 5. december 2024

SAMLENOTAT

Den europæiske valglov

KOM-dokument foreligger ikke.

Revideret notat. Ændringer i forhold til samlenotat vedr. rådsmøde (almindelige anliggender) den 15. november 2023 er markeret med streg i margin.

1. Resumé

Den 3. maj 2022 vedtog Europa-Parlamentet på sin plenarforsamling et forslag til en ny valglov for Europa-Parlamentsvalg. Forslaget har til formål at gøre proceduren for Europa-Parlamentsvalg mere ensartet og dermed øge valgets gennemsigtighed og legitimitet, sikre alle unionsborgere de samme rettigheder samt øge valgdeltagelsen. Ændringerne indebærer bl.a. indførelse af en fælles EU-valgkreds, oprettelse af en fælles EU-valgmyndighed, indførelse af 16 års valgret samt oplæg til formalisering af den såkaldte spidskandidat-proces.

Forslaget vurderes i sin nuværende form at have statsfinansielle konsekvenser. Forslaget vil endvidere have lovgivningsmæssige konsekvenser i form af en tilpasning af den danske Europa-Parlamentsvalglov og tilhørende administrative forskrifter.

Regeringen støtter ambitionen om at styrke forudsætningerne for afholdelse af legitime, demokratiske valg til Europa-Parlamentet samt at sikre høj valgdeltagelse. Regeringen finder dog væsentlige dele af forslaget problematisk, jf. tidligere linje på området og drøftelser med Europaudvalget.

Forslaget behandles nu i Rådet efter en særlig beslutningsprocedure, hvor Rådet træffer afgørelse ved enstemmighed. Flertallet af medlemslandene er imidlertid skeptiske over for forslaget i dets nuværende form. Endelig vedtagelse og ikrafttræden kræver godkendelse i alle medlemsstater.

2. Baggrund

I henhold til TEUF art. 223, stk. 1, udarbejder Europa-Parlamentet "forslag med henblik på fastsættelse af de bestemmelser, der er nødvendige for, at dets medlemmer kan vælges ved almindelige direkte valg ifølge en i alle medlemsstater ensartet fremgangsmåde eller efter principper, der er fælles for alle medlemsstater". Valgloven er én af de få sager, hvor det er Europa-Parlamentet – og ikke Kommissionen - som har initiativretten til at fremsætte lovforslag.

Den europæiske valglov blev vedtaget i 1976 forud for de første direkte valg til EP i 1979. De seneste ændringer er fra 2002. Der har været flere tilløb til at modernisere loven siden da,

herunder godkendte Rådet en revision i 2018, som dog ikke nåede at træde i kraft inden EP-valget i 2019 grundet manglende godkendelse i tre medlemslande (Cypern, Spanien og Tyskland). Efter valget besluttede EP i 2019 at påbegynde udarbejdelsen af det i 2022 fremsatte forslag.

Forslaget behandles pt. i Rådet, hvor det skal vedtages med enstemmighed. I praksis kan EP foretage ændringer til forslaget for at imødekomme Rådet og derigennem sikre vedtagelse. Endelig vedtagelse og ikrafttræden kræver godkendelse i alle medlemslandene i overensstemmelse med deres nationale forfatninger.

3. Formål og indhold

Den nye valglov har som formål at gøre proceduren for afvikling af Europa-Parlamentsvalg mere ensartet gennem harmonisering eller fastsættelse af fælles principper. Ifølge Europa-Parlamentet er hensigten desuden at øge valgdeltagelsen, den demokratiske legitimitet og gennemsigtighed, sikre alle unionsborgere de samme rettigheder og styrke det europæiske offentlige rum.

Hovedelementerne i det nye forslag til valglov fremgår nedenfor.

Spidskandidatproces for valg af Kommissionens formand:

Det fremgår af forslagens indledende betragtninger, at der bør indføres en såkaldt spidskandidatproces for valg af Kommissionens formand. Det vil i praksis betyde, at beslutningen om udpegelse af formand for Kommissionen skal følge direkte som en konsekvens af udfaldet af valget til Europa-Parlamentet. Det ville i givet fald betyde, at Det Europæiske Råds traktatsikrede ret til at foreslå en kandidat til posten som formand for Kommissionen – under hensyntagen til resultatet af valget til Europa-Parlamentet – vil blive tilsidesat. Processen foreslås formaliseret gennem en inter-institutionel aftale.

En fælles EU-valgkreds med transnationale kandidatlistes og en fælles EU-valgmyndighed:

Europa-Parlamentet foreslår, at der som supplement til de eksisterende nationale valgkredse indføres en fælles EU-valgkreds med tilhørende fælles EU-kandidatlistes (transnationale listes), der dækker alle medlemsstaterne, hvorfra der vælges 28 ekstra medlemmer af Europa-Parlamentet. Indførelse af transnationale listes medfører, at hver vælger får to stemmer ved Europa-Parlamentsvalg. Én stemme til at vælge medlemmerne af Europa-Parlamentet i de nationale valgkredse og én til at vælge medlemmer af Europa-Parlamentet i den fælles EU-valgkreds. Det foreslås desuden, at der nedsættes en fælles uafhængig EU-valgmyndighed bestående af nationalt udpegede eksperter, som skal sikre korrekt gennemførelse af valgprocessen i den fælles EU-valgkreds, forvalte den europæiske valgliste, alle funktioner i forbindelse med afviklingen af valget i den fælles EU-valgkreds og træffe afgørelse i eventuelle tvivlsspørgsmål. Endelig lægges der op til at pålægge europæiske og nationale offentlige radio- og tv-stationer at afsætte sendetid proportionelt afstemt efter valgresultatet i den fælles EU-valgkreds ved det foregående valg med henblik på at sikre et minimum af sendetid til hver fælles EU-liste.

Øget ensartning af de nationale valg til Europa-Parlamentet:

Derudover foreslås en række tiltag til at gøre valgprocessen mere ensartet på tværs af medlemsstater, herunder:

- at enhver unionsborger, der er fyldt 16 år, herunder personer med handicap uanset deres rets- og handleevne, har ret til at stemme ved valget (også unionsborgere, der bor eller arbejder i et tredjeland), uden at dette berører eksisterende forfatningsmæssige bestemmelser om fastsættelse af en minimumsalder på 18 eller 17 år;
- at alle unionsborgere, der er fyldt 18 år, får ret til at stille op til valget;
- at der indføres en fælles valgdag på Europadagen den 9. maj;
- at valget slutter kl 21:00 lokal tid;
- at medlemsstaterne drager omsorg for, at der kan brevstemmes (det er uklart, om der her menes afstemning pr. brev eller som i Danmark ved forhåndsafstemning);
- at hver medlemsstat skal udpege en kontaktmyndighed, der er ansvarlig for at udveksle oplysninger om vælgere med kontaktmyndigheder i øvrige medlemsstater og den foreslåede nye fælles EU-valgmyndighed;
- at medlemsstaterne skal sikre, at alle borgere, herunder borgere med handicap, har lige adgang til relevant materiale, stemmefaciliteter og valgsteder;
- at der kan fastsættes en spærregrænse, der ikke må overstige 5 pct., og at spærregrænsen ikke må være lavere end 3,5 pct. i valgkredse med mere end 60 pladser;
- at kampagneaktiviteter tidligst må begynde otte uger før valgdagen;
- at medlemsstaterne skal indføre en periode på 48 timer før valgdagen, hvor det ikke er tilladt at spørge vælgerne om deres stemmeintentioner.

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet vedtog den 3. maj 2022 sit lovforslag til reform af valgloven i Den Europæiske Union.

5. Nærhedsprincippet

I medfør af nærhedsprincippet handler Unionen på de områder, der ikke hører ind under dens enekompetence, kun hvis og i det omfang målene for den påtænkte handling ikke i tilstrækkelig grad kan opfyldes af medlemsstaterne på centralt, regionalt eller lokalt plan, men på grund af den påtænkte handlingens omfang eller virkninger bedre kan nås på EU-plan, jf. artikel 5, stk. 3 i Traktaten om Den Europæiske Union. Europa-Parlamentet henviser i forslagets indledende betragtning nr. 23 til, at fastsættelse af de nødvendige bestemmelser for almindelige direkte valg af medlemmerne af Europa-Parlamentet i overensstemmelse med en ensartet valgprocedure for så vidt angår den EU-dækkende valgkreds og med principper, der er fælles for alle medlemsstater, ikke i tilstrækkelig grad kan opfyldes af medlemsstaterne, men på grund af dets omfang og virkninger bedre kan nås på EU-plan.

Regeringen vurderer, at forslaget henset til det overordnede formål grundlæggende er i overensstemmelse med nærhedsprincippet. Regeringen er dog samtidig af den opfattelse, at hvert enkelt element i forslaget bør vurderes nøje i forhold til nærhedsprincippet. Regeringen er i den forbindelse skeptisk over for bl.a. forslaget om at fastsætte valgretsalderen til 16 år, idet dette forhold efter regeringens opfattelse i vid udstrækning bør ses i sammenhæng med myndighedsalderen i de enkelte medlemsstater og bør reguleres af medlemsstaterne i overensstemmelse med nationale valgtraditioner.

Det kan i forlængelse heraf nævnes, at Folketingets Europaudvalg har vedtaget en begrundet udtalelse, der finder, at forslaget er i strid med nærhedsprincippet, da flere af elementerne bedre opfyldes gennem national lovgivning. Det nederlandske parlament og den svenske Riksdag har ligeledes vedtaget begrundede udtalelser om nærhedsprincippet.

6. Gældende dansk ret

Valget af danske medlemmer til Europa-Parlamentet er reguleret i Europa-Parlamentsvalgloven (lovbekendtgørelse nr. 293 af 7. marts 2022) samt i en række bekendtgørelser udstedt i medfør af denne lov og folketingsvalgloven, som efter Europa-Parlamentsvalgloven finder tilsvarende anvendelse ved Europa-Parlamentsvalg. Dertil fastsætter vejloven regler vedrørende valgplakater. Radio- og fjernsynsloven regulerer offentlige public service-radio- og tv-stationer, hvoraf det bl.a. følger, at DR og TV2 har en udstrakt grad af uafhængighed fsva. deres programvirksomhed.

7. Konsekvenser

Lovgivningsmæssige konsekvenser

Vedtagelse af forslaget til en ny valglov for Europa-Parlamentsvalg vil for langt hovedpartens vedkommende indebære ændringer af den danske Europa-Parlamentsvalglov og en række administrativt fastsatte regler.

Forslaget om at pålægge public service-radio- og tv-stationer at dække valgene på en bestemt måde vil kræve en ændring af radio- og fjernsynsloven samt ændringer i DR's public service-kontrakt og TV2's public service-tilladelse.

Økonomiske konsekvenser

Forslaget ventes at ville medføre merudgifter på ca. 115 mio. kr. pr. EP-valg, svarende til ca. 23. mio. kr. årligt over den 5-årige valgperiode.

Disse udgifter ventes primært at udspringe af forslaget om, at der skal oprettes en fælles EU-valgkreds, idet forslaget umiddelbart vil medføre, at der skal afholdes en form for dobbeltvalg til Europa-Parlamentet. Omkostninger forbundet hermed er vanskelige at estimere, men skønnes at forøge omkostningerne med i omegnen af 90 mio. kr. pr. Europa-Parlamentsvalg til udgifter som ekstra stemmesedler, brevstemmer, valgtilforordnede mv.

Forslaget vurderes at have statsfinansielle konsekvenser i form af afledte nationale udgifter forbundet med eventuel afslutning af valgbehandlingen kl. 21.00 CET. I Danmark afsluttes valgbehandlinger kl. 20.00, og en eventuel udvidelse med en time vil betyde, at kommunerne skal kompenseres for udgifter i omegnen af 7 mio. kr. pr. Europa-Parlamentsvalg.

Derudover kan der være udgifter på EU-niveau forbundet med en forøgelse af antallet af medlemmer af Europa-Parlamentet med 28 ekstra medlemmer, som ville skulle udpeges på de transnationale valglistes. Udgiften hertil skønnes at udgøre ca. 21 mio. euro, svarende til en dansk finansieringsandel på ca. 3,5 mio. kr. årligt.

Der kan endvidere være udgifter på EU-niveau forbundet med oprettelse af en fælles europæisk valgmyndighed. Det fremgår af Europa-Parlamentets forslag, at udgifterne til EU-valgmyndigheden, herunder vederlag til dens medlemmer, finansieres over bevillinger fra Unionsens almindelige budget.

Det bemærkes, at afledte nationale udgifter som følge af EU-retsakter afholdes inden for de berørte ministeriers eksisterende bevillingsramme, jf. budgetvejledningens bestemmelser herom.

En vedtagelse af forslaget vurderes ikke at have samfundsøkonomiske eller erhvervsøkonomiske konsekvenser.

Andre konsekvenser og beskyttelsesniveauet

En vedtagelse af forslaget skønnes ikke at have konsekvenser for beskyttelsesniveauet i Danmark.

8. Høring

Forslaget har været i interministeriel høring i EU-specialudvalget for relationer mellem EU's institutioner samt hos Kulturministeriet. Derudover er forslaget sendt i bred ekstern høring til de opstillingsberettigede danske partier, tænketanke, interesseorganisationer, universiteter mv.

Der er modtaget følgende høringssvar fra Danmarks Radio (DR), Institut for statskundskab ved Aarhus Universitet og partiet Venstre:

Danmarks Radio (DR) har modtaget ovenstående forslag til forordning og ønsker at komme med enkelte bemærkninger hertil, jf. høringsbrev af 10. juni 2022.

DR's bemærkninger knytter sig til den foreslåede artikel 15, nr. 13. Af bestemmelsen fremgår, at offentlige radio- og tv-stationer skal afsætte sendetid proportionalt afstemt efter valgresultatet i den fælles EU-valgkreds ved det foregående valg. Hensigten er at sikre et mindstemål af sendetid til hver fælles EU-liste.

DR forstår den foreslåede bestemmelse sådan, at der dermed fastlægges en minimumssendetid for blandt andre DR, hvilket DR opfatter som unødvendig og som et brud på DR's redaktionelle uafhængighed, som dels er fastslået i radio- og fjernsynsloven § 15, dels følger af det såkaldte armslængdeprincip.

Af § 15 fremgår, at DR er en selvstændig offentlig institution. Det er blandt andet udmøntet i radio- og fjernsynslovens § 17, hvorefter DR's bestyrelse har det overordnede ansvar for DR's programvirksomhed, mens generaldirektøren i henhold til lovens § 18 har det daglige programansvar. Det indebærer, at alene DR har ansvaret for publicering, herunder ansvaret for at prioritere og sikre kvaliteten af indholdet til DR's flader i overensstemmelse med radio- og fjernsynslovens krav.

DR bakker fuldt ud op om ønsket om at styrke den offentlige debat og sikre den nødvendige oplysning til borgerne for derved at underbygge og styrke den demokratiske proces for valg til Europa-Parlamentet. DR opfatter det som en kerneopgave for et public service-medie netop at sikre oplysning og offentlig debat i forbindelse med valg til såvel de nationale som EU's demokratiske institutioner, og forpligtelsen følger efter DR's opfattelse allerede af selve definitionen på public service i radio- og fjernsynsloven § 10:

§ 10. Den samlede public service-virksomhed skal via fjernsyn, radio og internet el.lign. sikre den danske befolkning et bredt udbud af programmer og tjenester omfattende nyhedsformidling, oplysning, undervisning, kunst og underholdning. Der skal i udbuddet tilstræbes kvalitet, alsidighed og mangfoldighed. Ved programlægningen skal der lægges afgørende vægt på hensynet til informations- og ytringsfriheden. Ved informationsformidlingen skal der lægges vægt på saglighed og upartiskhed. Programvirksomheden skal sikre befolkningen adgang til væsentlig samfundsinformation og debat. Der skal endvidere lægges særlig vægt på dansk sprog og dansk kultur. Programvirksomheden skal endvidere afspejle bredden i produktionen af kunst og kultur og give programtilbud, som reflekterer mangfoldigheden af kulturinteresser i det danske samfund.

Derudover er DR omfattet af den såkaldte lighedsgrundsætning, som sikrer, at valgdækning er repræsentativ og fair. Det følger af domspraksis fra Højesteret og af Folketingets Ombudsmands praksis.

Efter DR's opfattelse er den fornødne dækning af valg i Danmark allerede sikret både juridisk og i den faktiske dækning, som foretages af DR. Regulering af sendetid fremstår derfor som nævnt unødvendig og vigtigst som et alvorligt brud på den redaktionelle uafhængighed, som udgør fundamentet i DR's rolle og funktion. Endelig vil et sendetidskrav ikke i sig selv være en garanti for en styrkelse af den offentlige debat.

Der ses ikke tidligere at have været en direkte regulering af sendetid eller tilsvarende indgreb i den redaktionelle frihed i regler om valg til Europa-Parlamentet.

Den hidtidige regulering af mediedækning har alene været i form af tilskyndelser til at sikre mediedækning.

Se således i 2015 tilskyndelse til at "vedtage retlige rammer, der sikrer de højeste standarder for informativ, retfærdig og objektiv mediedækning under valgkampen":

18. tilskynder medlemsstaterne til at vedtage passende retlige rammer, der sikrer de højeste standarder for informativ, retfærdig og objektiv mediedækning under valgkampagnen, navnlig blandt offentlige radio- og tv-stationer; mener, at dette er af afgørende betydning for at give unionsborgere mulighed for at træffe et informeret valg om konkurrerende politiske programmer; erkender betydningen af selvregulerende instrumenter, som f.eks. adfærdskodekser, med hensyn til at opfylde dette mål;

Tilsvarende i 2020:

33. tilskynder offentlige radio- og fjernsynsselskaber til at invitere og udsende debatter mellem spidskandidater og kandidater, der stiller op til valg til Europa-Parlamentet, som en del af deres forpligtelse til at holde offentligheden orienteret;

Bestemmelsen bør efter DR's opfattelse helt udgå af forordningen.

Institut for statskundskab ved Aarhus Universitet noterer sig, at formålet med dette forordningsforslag primært er at styrke Europa-Parlamentets indflydelse på valget af kommissionsformand og at styrke de europæiske politiske partiers synlighed og indflydelse. Det skal bl.a. ske ved oprettelse af en ny fælles EU-valgkreds med 28, senere sandsynligvis flere, medlemmer. Forslaget afviger på en række punkter fra dansk praksis. Det drejer sig bl.a. om obligatorisk brug af lukkede opstillingslister, sænkning af valgretsaldern til 16 år, udformningen af stemmesedler og særlige rettigheder på dette grundlag. Hertil kommer integration af alle medlemsstaters valglister, fælles og fast valgdag, fælles EU-valgmyndighed etc. Institut for Statskundskab anbefaler derfor, at der sker en grundig afklaring og præcisering af de foreslåede regler, inden der tages stilling til forslaget i sin helhed.

Institut for Statskundskab ved Aarhus Universitet værdsætter muligheden for at kunne udtale sig om Europa-Parlamentets vedtagelse om Almindelige direkte valg af medlemmerne af Europa-Parlamentet (P9_TA(2022)0129).

Det centrale heri er bilaget med Europa-Parlamentets forslag til Rådets Forordning, og det er derfor primært denne del af Parlamentets beslutning, vi forholder os til, dvs. siderne 20-38 i det udsendte materiale. Instituttet har med dette høringssvar primært søgt at pege på en række centrale punkter, som fortjener særlig opmærksomhed, før en beslutning tages, idet de på forskellig vis afviger fra normal dansk praksis i forbindelse med valg, herunder til valg til Europa-Parlamentet.

Vi læser det samlede materiale på den måde, at der overordnet er to formål med at foreslå denne forordning:

- (1) At styrke Parlamentets indflydelse på, hvem der i fremtiden kan blive kommissionsformand (således pkt. 8 på side 16) og
- (2) at styrke de europæiske politiske partier med hensyn til synlighed og politisk indflydelse (således pkt. U, p. 6 og pkt. 10, p. 17).

Derfor foreslås først og fremmest en udvidelse af Europa-Parlamentet med et antal medlemmer, der skal vælges i en særlig fælles EU-valgkreds. Ved det første valg efter de nye reglers vedtagelse skal der vælges 28 parlamentsmedlemmer i den nye fælles EU-valgkreds, et tal som dog senere kan ændres af Rådet (Art. 15, 1). Valget af disse medlemmer har ingen betydning for valget af medlemmerne fra de enkelte medlemsstater, hvis antal etc. ikke påvirkes direkte af forslaget til forordning.

Det er kun de europæiske politiske partier (og såkaldte vælgersammenslutninger mm.), der kan opstille lister til valget i den fælles EU-valgkreds, og de nationale politiske partier mm. kan

kun støtte én af disse lister (Art. 15, 4); stemmesedlerne skal være forsynet med de europæiske politiske partiers navn og logo.

Listerne i den fælles EU-valgkreds skal være såkaldte lukkede lister med spidskandidaten (den potentielle kommissionsformand) som nr. 1 på listen. De øvrige 27 pladser besættes efter et kompliceret system, der skal tage hensyn til medlemslandenes forskellige størrelse, under yderligere hensyntagen til de i art. 10, 1 omtalte principper. Systemet er beskrevet i Art. 15, 9-12 og i Bilagene I og II. Systemet er ikke umiddelbart letforståeligt og sikrer således ikke den gennemsigtighed, som kræves i Art. 10, 1.

Det er også uklart, hvorledes kravet om ligestilling mellem kønnene, som påberåbes et antal gange i dokumentet, skal sikres som en integreret del af det system, der nu er beskrevet (om end ganske kryptisk, jf. nedenfor). Med lukkede lister er det kun muligt at sikre ligestilling mellem kønnene ved brug af et såkaldt zipping-system (skiftevis mænd og kvinder). Indførelse af et sådant system til at sikre valget af lige mange mænd og kvinder ville dog indebære et markant brud med dansk tradition for at lade det være op til de partierne selv at afgøre, hvilke kandidater de vil opstille – og hvordan.

Det siger sig selv, at tvungen brug af lukkede lister udelukker afgivelse af personlige stemmer. Det betyder, at europæiske vælgeres mulighed for at udtrykke deres ønske om at sikre en bestemt kandidat valg til Europa-Parlamentet, herunder en bestemt kandidat fra deres eget land, bevidst forringes, hvilket kun kan reducere interessen for at deltage i valget i den fælles EU-valgkreds.

I stedet synes det foreslåede system for sammensætningen af valglisterne at være baseret på en ubegrundet antagelse om, at vælgerne ud over hensynet til at stemme på en kandidat, de politisk er enige med, også er motiveret af at kunne stemme på en kandidat fra et land af en vis størrelse (jf. Art. 15, 9 og 10). Det er dog tvivlsomt, om vælgerne primært orienterer sig efter landenes størrelse (hvilket for eksempel ville indebære, at danske vælgere ville opfatte kandidater fra for eksempel Malta eller Cypern som værende i samme kategori som danske kandidater). Kandidaternes nationale tilhørsforhold – uagtet landestørrelser – synes en langt mere betydende faktor for vælgerne – en faktor, der altså bevidst tildeles lavere prioritet i det foreslåede system.

En yderligere konsekvens af det foreslåede valgsystem (d'Hondts fordelingsmåde, mulighed for valgforbund (jf. de mange referencer til valgkoalitioner og -alliancer i Art. 2, 3-8) og lukkede lister) er – når man ser på de europæiske partiers forventede størrelsesrelationer – at hvert af de store partier kan forvente at vinde 5-10 pladser, de små naturligvis mindre. Derfor kan pladserne på de fælleseuropæiske valglister fra nr. ca. 11-28 ikke forventes at give valg; og opstilling dér (dvs. i afsnit 4-10 i Bilag II) vil følgelig være udsigtsløs og ikke det mindste attraktiv for kvalificerede kandidater.

Vælgerne skal efter forordningsforslaget have to stemmer, én til den fælles EU-valgkreds, én til det nationale valg af EP-medlemmer (Art. 12,1).

Stemmesedlen til de ”nationale” EP-valg skal efter forslaget ikke bare – som nu – vise hvert af de opstillede partiers navne mm., men også navne og logoer for de europæiske politiske partier, de hver især er tilknyttet. Det samme gælder for valgkampagnemateriale (Art. 17, 2).

Blandt forslagene til Rådets forordning har vi desuden hæftet os ved:

- Valgretsaldere til Europa-Parlaments valg skal generelt sænkes til 16 år (Art. 4, 1).
- Kandidater på de lukkede lister i den fælles EU-valgkreds kan tilsyneladende også stille op på en national liste ved EP-valget (Art. 5, 2).
- Medlemsstaterne kan tillade stemmeafgivning ved fuldmagt (såkaldt proxy-voting) såvel som over internettet (Art. 8, 2).
- Offentlige medier skal give sendetid til de europæiske politiske partier i den fælles EU-valgkreds i forhold til deres stemmetal ved det foregående valg (Art. 15, 13), hvilket er en klar begunstiggelse af de største af disse.
- De enkelte medlemslandes valglister (vælgerregistre) skal integreres til en samlet europæisk valgliste (Art. 9, 2).
- Valgene skal i alle medlemslande afholdes på samme dag (9. maj), uanset hvilken ugedag det er (Art. 19).
- Meningsmålinger må ikke gennemføres i 48 timer før valgdagen (Art. 17, 7).
- Hverken foreløbige eller endelige valgresultater må offentliggøres, før afstemningen er afsluttet i den sidste medlemsstat (Art. 19, 4).
- Der skal oprettes en fælles valgmyndighed på EU-niveau (Art. 28).
- Partier, der opstiller i mindst en fjerdedel af medlemsstaterne og får mindst 1.000.000 stemmer i hele unionen, fritages for de evt. nationale spærregrænser, hvis de har haft navn og logo for det europæiske parti, de er tilknyttet, markeret på den nationale stemmeseddel (Art. 13, 4).
- I store nationale valgkredse sættes der et nedre niveau for spærregrænsen på 3,5% (Art. 13, 2).

I øvrigt opfordrer Parlamentet til en reform af traktaterne og ikke mindst Art. 223 i TEUF om valg af EP-medlemmerne, som man foreslår ændret fra enstemmighed i Rådet og ratifikation i medlemsstaterne til beslutningstagning med kvalificeret flertal i Rådet (pkt. 37, pp. 13-14).

Den sproglige udformning af dokumentet er et par steder problematisk:

1. Artikel 15, 12 er ubegribelig, fordi der tales om kandidater og kandidaturer, hvor det korrekte udtryk på dansk ville være ”lister eller valgforbund” (jf. næste punkt). Den samme sproglige forvirring ses dog i den engelske version af dokumentet (også i andre, så det skyldes nok en uheldig formulering i den mest oprindelige version). Hvis ”kandidater” og ”kandidaturer” ændres til ”lister og valgforbund” giver stykket dog god mening. Der mangler i øvrigt en bestemmelse om, hvordan mandater, der er tilfaldet et valgforbund, skal fordeles mellem de deltagende partier eller vælgersammenslutninger. (Sikkert på samme måde, jf. Danmark, men det burde fremgå eksplicit).
2. Art. 2, 3-9 er nærmest uforståelige og bør klargøres, så alle kan se, hvad de pågældende definitioner har til hensigt at omfatte.

3. Art. 23, stk. 2 er uforståeligt. Det burde lyde: "Europa-Parlamentet skal i den forbindelse tage de valgresultater, der er bekendtgjort af medlemsstaterne og EU-valgmyndigheden, i betragtning."
4. 4. Art. 28, 4, stk. 3 er direkte forkert: "som ikke kan fornys" skal være "kan forlænges én gang" (jf. for eksempel forordningsforslagets engelsksprogede version).

Formålet med forordningsforslaget skal naturligvis vurderes politisk, men det er vores bestemte faglige vurdering, at forslaget til udformningen af reglerne for valg i den foreslåede fælles EU-valgkreds samt forslag til ændringer af nationale regler angående EP-valg er upræcise, fejlbehæftede og ikke altid formålstjenstlige.

Hvis der er politisk ønske om at arbejde hen mod forordningsforslagets målsætninger, anbefaler Institut for Statskundskab, at der gennemføres en grundig afklaring og præcisering af reglerne, så deres konsekvenser for vælgernes indflydelse, deskriptive repræsentation og for store og små partiers konkurrencevilkår kan vurderes, inden der tages endelig stilling til forordningsforslaget som sådant.

Venstre, Danmarks Liberale Parti, kan ikke støtte Europa-Parlamentets forslag til en rådsforordning om rammerne for Europa-Parlamentsvalg. Partiet stemte således også imod, da forslaget blev behandlet i Europa-Parlamentet for nylig. Venstre mener, at forslaget griber ind i spørgsmål, som bør være nationale anliggender, herunder valgretslader, valgbarhed, partidannelse og valghandlingen. Det er ikke sundt for et demokrati, at indretningen og reglerne for et demokrati dikteres udefra. Derudover er Venstre imod forslagene om traktatændringer, indførelse af en spidskandidat-procedure til valg af Kommissionsformand samt tværnationale lister. Derfor opfordrer Venstre til, at regeringen stemmer imod forslaget.

Ad. Indledende bemærkninger

Indledningsvist bemærkes det, at vi i Venstre er imod Europa-Parlamentets forslag til en ny rådsforordning om reglerne for valg af medlemmer til Europa-Parlamentet, der indeholder en række vidtgående forslag til nye regler og ordninger ved Europa-Parlamentsvalg. Af samme grund stemte vores medlemmer af Europa-Parlamentet imod forslaget, da det var til afstemning i parlamentet i maj måned i år.

I den indledende tekst til Europa-Parlamentets forslag til en ny rådsforordning opregnes en række forslag, som forslagsstillerne ønsker indført i relation til fremtidige Europa-Parlamentsvalg. Det er forslag, som griber ind i spørgsmål, der i dag fastsættes nationalt, og som grundlæggende laver om på den måde, vi afholder valg i Danmark. I det følgende vil oplistes en række eksempler herpå.

Derudover bemærkes det, at forslaget opfordrer til ændring af EU-traktaterne. Venstre er imod at ændre EU's traktater, og kan alene af denne grund ikke støtte forslaget.

Ad. Valghandling og valgkredse

Først og fremmest angår det selve valghandlingen. Forslagsstillerne ønsker: "at omdanne EU-valg til ét fælleseuropæisk valg, især gennem etableringen af en fælles EU-valgkreds, i modsætning til en samling af 27 særskilte nationale valg, hvilket hovedsageligt er sådan, EU-valg tilrettelægges i dag".

Det beskrives videre, at der fra den fælles EU-valgkreds skal vælges 28 ekstra medlemmer af Europa-Parlamentet fra tværnationale lister, hvor man altså kan stemme på de samme kandidater i alle EU's medlemslande.

Venstre mener grundlæggende, at det er en national opgave at forberede, organisere og afholde valg. I Danmark stemmer vi på danske repræsentanter til at varetage danske interesser og besætte Danmarks pladser i Europa-Parlamentet. Derfor er vi uenige i, at der er behov for at erstatte den nuværende ordning med den foreslåede.

Ad. Stemmeret, valgbarhed og partidannelse

Forslagsstillerne ønsker dernæst med en ny EU-valglov at regulere: "stemmeret og retten til at registrere et parti, en vælgersammenslutning eller andre valgenheder og til valgbarhed, adgang til stemmesedler, udvælgelse af kandidater", og de opfordrer til at indføre: "foranstaltninger, der sikrer lige muligheder for kvinder og mænd (...) gennem anvendelse af lukkede lister eller kvoter".

I tillæg hertil foreslår de at oprette en europæisk valgliste, der skal overses af en EU-valgmyndighed, der skal koordinere, overvåge, administrere og afgøre tvister vedr. EU-valg, ligesom den skal offentliggøre valgresultater m.v. Dette i stedet for de danske myndigheder, der i dag overser danske valg.

Mest indgribende er dog forslaget om: "indførelsen af en fælles og harmoniseret alderstærskel for henholdsvis passive og aktive stemmerettigheder på tværs af medlemsstater og (...) en minimumsalder for stemmeret på 16, uden af dette berører eksisterende forfatningsmæssige bestemmelser".

Venstre mener, at disse forslag rører ved nogle helt fundamentale grundpiller i vores demokrati. Det er grundloven og det danske Folketing, der fastsætter og sikrer retten til at stemme, stille op til valg og forene sig i partier. Det er ikke spørgsmål, som skal reguleres eller afgøres af myndigheder uden for landets grænser, ej heller i EU. Det må være op til hver enkelt EU-medlemsstat at bestemme f.eks. valgalderen og under hvilke rammer og betingelser partier kan stiftes og stille op til valg. Det er ikke sundt for et demokrati, at den slags spørgsmål om demokratiets indretning dikteres udefra.

Ad. Spidskandidater

Forslagsstillerne har skrevet ind, at processen med spidskandidater til valget af kommissionsformand skal indføres, og at spidskandidaterne skal kunne stille op i alle medlemsstater samtidigt på fælles EU-lister. Venstre er imod denne procedure, hvilket vi har givet udtryk for ved talrige lejligheder de seneste år.

9. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Der forventes generel opbakning til Europa-Parlamentets initiativ til at opdatere den eksisterende valglov.

Det forventes dog fortsat, at flertallet af medlemslandene er skeptiske over for forslaget om indførelse af en fælles EU-valgkreds og transnationale kandidatlistor samt det delvist relaterede ønske om indførelse af en formaliseret spidskandidatproces for udpegelse af kommissionsformanden. Derudover ventes der fortsat skepsis over for flere forslag til ændring af valgaftoldelsen herunder den foreslåede 16 års valgretsager.

10. Regeringens generelle holdning

Regeringen støtter overordnet ambitionen om at styrke forudsætningerne for afholdelse af legitime, demokratiske valg til Europa-Parlamentet samt at sikre høj valgdeltagelse. Det er i den forbindelse vigtigt for regeringen, at effekterne af forslaget står på mål med de administrative og økonomiske konsekvenser forbundet hermed, herunder økonomiske konsekvenser, der ikke er fuldt belyst, som f.eks. en ny europæisk valgmyndighed.

Regeringen støtter, at alle borgere sikres lige adgang til bl.a. stemmefaciliteter og valgsteder, at dobbelt stemmeafgivning bekæmpes, at fristen for medlemslandenes udarbejdelse af valglisten ensrettes, og at minimum- og maksimumspærregrænseregler for nationale spærregrænser harmoniseres.

Regeringen finder dog væsentlige dele af forslaget problematisk. Herunder er regeringen skeptisk over for spidskandidat-procesen, idet det vil ændre den traktatfæstede institutionelle balance i forhold til udpegelse af formand for Kommissionen.

Regeringen er ligeledes skeptisk over for en fælles EU-valgkreds med transnationale kandidatlistor, idet EU's demokratiske forankring og legitimitet først og fremmest kommer og fortsat bør komme fra medlemsstaterne.

Regeringen finder, at forslaget om en 16 års valgretsager i vid udstrækning bør ses i sammenhæng med myndighedsalderen i de enkelte medlemsstater og bør reguleres af medlemsstaterne i overensstemmelse med nationale valgtraditioner.

Regeringen ser desuden på flere øvrige områder behov for at præcisere teksten samt sikre, at bestemmelserne er i overensstemmelse med nationale valgtraditioner. Dette gælder bestemmelser om til regulering af valgbehandlingen, herunder valgkamp, stemmeafgivning, udformning af stemmesedler, mediers valgdækning og brevafstemning.

Regeringen er generelt modstander af ændringer i valgloven, som direkte eller indirekte forudsætter eller måtte tilskynde til traktatændringer.

11. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg.

Sagen har tidligere været forelagt Folketingets Europaudvalg skriftligt den 13. oktober 2022 og mundtligt den 23. juni 2023 og 10. november 2023.

Revideret grund- og nærhedsnotat om "Europa-Parlamentets forslag til Rådets forordning om almindelige direkte valg af medlemmerne af Europa-Parlamentet" er oversendt til Folketingets Europaudvalg den 1. juli 2022.